

Іван Заюков

Віталіна Пугач

Олександр Кобилянський

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження пов'язана з необхідністю формування у сучасних менеджерів в закладах вищої освіти (ЗВО), зокрема при підготовці студентів спеціальності 073 «Менеджмент», культури професійного здоров'я. Адже здоров'я відіграє надзвичайно велику роль у ефективному здійсненні своєї професійної діяльності. Міцне здоров'я розглядається багатьма фахівцями як одна з головних умов формування професіоналізму та професійної компетентності менеджера. Як відомо, професійна діяльність суттєво впливає на здоров'я керівників. Це пов'язано з постійним нервовим напруженням, наявністю потужних енергетичних витрат організму (сучасні менеджери працюють по 12–14 годин на добу, з обмеженням вихідних і відпускних), дією факторів перевтоми і хвилюванням, високим рівнем відповідальності, дефіцитом часу, міжособистісними конфліктами, сидячим способом життя, недотриманням здорового способу життя, ірраціональною професійною поведінкою тощо. Професія менеджера в світі та в Україні є перспективною, соціально та економічно статусною, але належить до тих, які відносять до стресових професій, що обумовлюється величезним обсягом виконуваними менеджерами робіт та відповідальності, що призводить до значної втоми, роздратованості, професійних хвороб. Тому дуже важливо підтримувати і формувати культуру професійного здоров'я менеджерів.

Актуальною задачею педагогіки в цьому випадку є формування професійної культури здоров'я менеджерів в закладах вищої освіти як перспективної передумови їх професійної діяльності та компетентності. Крім того, значна увага має приділятися питанням промислової та побутової безпеки (Кобилянський). Важливими задачами педагогіки професійної освіти має стати актуалізація потреби менеджерів в збереженні свого здоров'я і життя в цілому; формування достатнього рівня знань менеджерів про його власний стан, факторів професійного ризику.

У наукових дослідженнях проблема формування культури професійного здоров'я розглядалась багатьма вченими. Відповідні аспекти можна знайти в працях К. Гельвеція, А. Дістервега, Я. Коменського, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, Л. Толстого. Серед класиків педагогіки, що приділяли увагу проблемі здоров'я збереження молоді, можна назвати П. Блонського, Л. Виготського, М. Пирогова, В. Сухомлинського, К. Ушинського та багатьох інших. Питання здоров'язбережувального навчання стали предметом досліджень М. Антропової, І. Брехмана, Д. Вороніна, М. Гончаренко, П. Гусака, Л. Жуковської, Н. Завидівської, В. Казначеева, О. Кобилянського, Л. Кожевнікової, В. Колбанова, В. Пегова, В. Петленко, О. Самчук та ін.

Однак, попри вагомий вклад згаданих вище вчених, на нашу думку, залишається актуальною проблема комплексності формування культури професійного здоров'я і безпеки при підготовці фахівців саме управлінської ланки.

Метою статті є дослідження проблеми формування здоров'я майбутніх менеджерів в ЗВО як умови розвитку професіоналізму та професійної компетентності управлінця. Предметом дослідження є формування культури професійного здоров'я менеджера в ЗВО.

Результати дослідження

Відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. 6 «Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності») важливим принципом освітньої діяльності є формування культури здорового способу життя, екологічної культури та дбайливого ставлення до довкілля. Закон України «Про вищу освіту» встановлює, зокрема, пріоритет щодо підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку України, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях. Важливим завданням ЗВО (ст. 26) є забезпечення суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу, суттєвим елементом якого є не тільки освіта, але й формування міцного здоров'я. Тому зазначений закон передбачає, що вища освіта має сформувати особистість, зокрема на основі здорового способу життя. Тому для кожного студента (магістра) пріоритетним при здобутті певної спеціальності має стати забезпечення здорового способу життя (ЗСЖ) для формування професійного здоров'я.

Фахівці ВООЗ стверджують, що здоров'я людини залежить на 50% від способу життя (стійкий спосіб життєдіяльності людей в певних соціально-економічних умовах, який проявляється в їх професійній діяльності, побуті, дозвіллі, задоволенні матеріальних і духовних потреб, нормах спілкування і поведінки) та є надзвичайно важливим для менеджерів (управлінців). Основними аспектами, які формують актуальність дослідження проблеми формування культури здоров'я менеджерів в ЗВО є те, що: професійна діяльність може покращувати стан здоров'я, а може і погіршувати його, що вимагає зосередження педагогічної уваги на таких вимогах, як витривалість, працездатність, емоціональна стійкість; менеджери мають вміти вести здоровий спосіб життя, піклуватися і зміцнювати своє здоров'я, знати фактори ризику професійного здоров'я. Зазначені аспекти розглядаються нами з позиції професійно важливих якостей керівника та складають невід'ємну частину менеджерської компетентності.

Під менеджером в широкому розумінні можна вважати професійно підготовленого керівника. Керівник (менеджер) має мати стійкі якісні характеристики, які впливатимуть на ефективність управлінських функцій, що залежить від багатьох факторів. Це можуть бути особливості характеру, структури особистості, досвід, особливості та умови діяльності тощо. Досвід високорозвинених країн, зокрема США, Японії та країн Європейського Союзу показав, що до найважливіших якостей менеджера можна віднести: бажання і зацікавленість займатися професійною діяльністю; вміння працювати з людьми, спілкуватися, взаємодіяти, переконувати, впливати на них; гнучкість, нестандартність, оригінальність мислення; вміння знаходити нетривіальні рішення; оптимальний баланс між ризиком і відповідальністю в характері; здатність передбачати майбутнє, передбачити наслідки рішень; інтуїція; висока професійна компетентність і управлінська підготовка. Отже, практично всі якості менеджера, так чи інакше, пов'язані з наявністю гарного стану здоров'я, зокрема душевного. Розглянемо окремі положення щодо важливості здоров'я менеджерів для успішної професійної діяльності (таблиця 1).

Таблиця 1 - Актуальність здоров'я менеджерів в системі розвитку професійної діяльності та набуття професійної компетентності

Прізвище	Ставлення до професійного здоров'я
Лі Якокка	Менеджер, як ніхто інший, має дбати про власне психічне та фізичне здоров'я, що розглядатиметься як гарантія успішної професійної діяльності.
Ю. Мельник	Розглядає властивість сучасного керівника управляти своїм здоров'ям як показник менеджерської компетентності. Управління здоров'ям – це прийняття рішень щодо вибору способу здорової поведінки, з урахуванням інформації про його стан.
І. Н. Гурвіч	Позитивна та достатньо висока оцінка менеджерів про стан свого фізичного та душевного здоров'я є скоріше індикатором їх суб'єктивного благополуччя, ніж об'єктивного стану.
М. Вудкок, Д. Френсіс	Здоров'я є одним із потенційних обмежувачів в діяльності менеджера. Тому менеджер має знати свій стан здоров'я, керувати ним та формувати культуру професійного здоров'я.
Дж Узім, Р. Узім	Успішні менеджери сприймають стресові ситуації як «виклик», який стимулює їх діяльність. Саме гнучкість є суттєвою особливістю їх поведінки, до якої входять: толерантність до ірраціональної поведінки робітників; прийняття ризику, вміння швидко «забувати» минулі помилки і проблеми.
В. М. Волков	Встановив, що одним із факторів ризику для професійного здоров'я керівника є використання персонального комп'ютера. Дослідження показало, що після 20 хвилин роботи за ним викликається погіршення функціонального стану організму, в першу чергу – робота зорового аналізатора. Чим більше менеджер проводить часу за комп'ютером, тим більше погіршується стан його здоров'я.
К. Гехт	Керівник у своїй професійній діяльності є авторитетом для членів колективу, зокрема щодо дотримання культури професійного здоров'я (розпорядок дня, здоровий спосіб життя, стиль життя тощо). Тому стиль поведінки менеджера може відобразитись на поведінці членів колективу.
І. В. Журавльова	В індивідуальній ієрархії сучасних керівників цінність здоров'я займає достатньо низьке місце. Більшість керівників не зможуть чітко визначити поняття «здоров'я». Для них під цим терміном розуміється стан, при якому відсутні хвороби та відповідні симптоми; фактор, який забезпечує можливість професійної діяльності.
Р. Л. Кричевський	Серед особистих якостей менеджера можна виділити: впевненість, порядність, чесність, справедливість стосовно підлеглих, емоційне здоров'я, для того, щоб витримувати перевантаження і стреси.
В. Г. Зазикін, А. П. Чернишів	До особистих характеристик менеджерів відносять: енергійність, життєрадісність, гарне здоров'я, відчуття гумору, повага до оточуючих.

Джерело: узагальнено за результатами досліджень (Никифоров).

Отже, з таблиці 1 видно, що для менеджерів (управителів, керівників) важливою якісною характеристикою їх людського капіталу є не тільки освіта, але й здоров'я, зокрема професійне.

Так, на думку вітчизняного вченого Т. М. Дзюби, розуміння місця професійного здоров'я в системі ціннісних орієнтацій професіонала, його значущості в структурі професійної аксіосфери особистості, визначення його залежності від певних факторів професійного середовища, розвиток здорового способу життя у професійній діяльності є важливою складовою формування культури професійного здоров'я спеціаліста (Дзюба). Вона виявляється в єдності мотиваційно-ціннісних та емоційно-вольових здоров'язберігаючих установок, знань і умінь конструювання, підтримки та укріплення професійного здоров'я спеціаліста, що забезпечує продуктивне здійснення професійної діяльності. Тому для менеджерів особливе значення має: здоровий сон, регулярне раціональне харчування, нормальна вага тіла, зайняття фізичними вправами, обмеження споживання алкоголю, відсутність звички тютюнокуріння, правильна організація праці, зменшення до мінімуму конфліктних ситуацій тощо. Крім того, доцільно акцентувати увагу на тому, що здоров'я в структурі професійної діяльності виступає як стратегічний ресурс, що дозволяє з найменшими втратами проходити всі етапи професійного шляху та забезпечувати ефективність і надійність самої діяльності. За різними даними, для підтримки здоров'я та боротьби зі стресом на роботі менеджери найчастіше використовують спілкування з друзями і рідними, гумор, прогулянки та поїздки за місто на природу, зайняття спортом, музикою, відпочинок, секс, хобі тощо.

Високі адаптивні можливості до збереження професійного здоров'я демонструють молоді менеджери, які мають високий рівень розуміння ролі здоров'я в успішній професійній діяльності та здорового способу життя (знання способів зняття стресів і підтримка всіх складових здорового способу життя, умінь знаходити і зберігати баланс «робота – особисте життя», високу емоційну стійкість, прийнятний рівень психічної напруги, високі комунікаційні властивості) (Никифоров). Крім того, в теорії основними факторами ризику професійної діяльності, які впливають на здоров'я молодих менеджерів, є: проблеми у взаємовідносинах на роботі, зокрема з колегами, керівництвом, клієнтами; значна кількість контактів з людьми, і, як наслідок, – постійні міжособистісні конфлікти, взаємодія з невдоволеними, ображеними, роздратованими клієнтами; важкі умови праці на робочому місці (сидяча робота, зокрема за персональним комп'ютером, відрядження в межах країни та за кордон); важкість виконуваних завдань (постійні зміни в роботі); робота без вихідних; ненормований прийом їжі; відсутність повноцінного відпочинку (сну, дозвілля); нечітко визначені обов'язки; велика кількість нової інформації; стан невизначеності; постійна напруга на роботі; ненормований робочий графік; високий рівень особистої відповідальності, постійний dead-line. Таким чином, наведені вище фактори ризику можна розглядати при формуванні культури здоров'я у менеджерів в ЗВО України.

Під професійним здоров'ям розуміють властивість організму зберігати задані компенсаторні і захисні механізми, які забезпечують працездатність у всіх умовах професійної діяльності (Мойсеюк). Як системну якість професійного здоров'я розглядають відновлення психофізіологічних функцій відповідно до регламентації обсягу та виду професійної діяльності, оскільки міцне професійне здоров'я є умовою професійної надійності та високої працездатності. В структурі професійного здоров'я виокремлюють когнітивний, емоціональний та поведінковий компоненти:

- когнітивний компонент (знання про здоров'я, розуміння його ролі та впливу на життя, розуміння основних факторів ризику для нього);
- емоційний компонент (відображає особливості переживання стану здоров'я і ситуацій, з ним пов'язаних);
- поведінковий компонент (характеризує поведінку людини, що дозволяє адаптуватися їй до навколишнього середовища, а також розробляти стратегії поведінки, пов'язані зі зміною стану здоров'я).

Таким чином, наведені вище компоненти мають входити до моделі формування культури професійного здоров'я менеджерів; варто також враховувати існуючі аспекти впливу виробничих факторів на нього. Це стосується, зокрема, врахування таких положень: оскільки неможливо усунути вплив негативних факторів на здоров'я працівника, потрібно шукати шляхи мінімізації втрат, знижувати організаційним шляхом негативний вплив професійного середовища на здоров'я; під час співбесіди з майбутніми співробітниками необхідно строго здійснювати відбір їх на посади залежно від стану їх здоров'я; підвищувати здатності організму співробітників для подолання негативних факторів професійного середовища та співвідносити це з посиленням сильних сторін особистості працівника; необхідно забезпечити перехід від лікування захворю-

вань до профілактики, тобто, реалізувати концепцію «рух від наявного стану здоров'я до його підтримки і зміцнення».

Отже, на педагогіку нині покладеться важливе завдання щодо формування культури професійного здоров'я в системі безперервної освіти, зокрема в ЗВО при підготовці студентів менеджського напрямку підготовки, а далі – в процесі й післядипломної освіти. Це вимагає зміни сучасної освітньої концепції в частині формування світоглядної позиції вчителів (викладачів) і учнів (студентів) щодо ставлення до власного здоров'я, його «самозбереження». Адже нині в умовах реформування освіти України змінюється сама освітня концепція, яку можна описати, як «від освіти знань до освіти компетентності і креативності». Так, на Всесвітньому економічному форумі в Давосі (Швейцарія, 2016 р.) було оголошено про початок поступового переходу людства до «Четвертої промислової революції» та сформульовано рейтинговий список умінь людей в 2020 році (таблиця 2).

Таблиця 2 - Рейтинговий список умінь людей (Skills)

Рейтинг уміння	Затребуваність умінь людей станом на 2015 рік (Skills)	Рейтинг уміння	Затребуваність умінь людей станом на 2020 рік (Skills)
1	Комплексне (системне) вирішення проблем	1	Комплексне (системне) вирішення проблем
2	Взаємодія з людьми	2	Критичне мислення
3	Управління людьми	3	Креативність
4	Критичне мислення	4	Управління людьми
5	Вміння вести переговори	5	Взаємодія з людьми
6	Управління якістю своєї праці та праці інших людей	6	Емоційний інтелект (уміння управляти своїми емоціями, розуміння і управління емоціями інших людей)
7	Орієнтованість на клієнтів	7	Формування власної думки і вміння приймати рішення
8	Формування власної думки і вміння приймати рішення	8	Орієнтованість на клієнтів
9	Вміння вислуховувати людей і активно реагувати	9	Уміння вести переговори
10	Креативність	10	Гнучкість розуму (одночасне та швидке перемикавання при обдумуванні декількох проблем з однієї на іншу)

Джерело: складено за результатами досліджень (Згуровський).

Отже, як видно з таблиці 2, затребуваність умінь людей в 2020 році порівняно з 2015 роком суттєво зміниться. Перше місце в рейтингу знань і умінь посідає комплексне (системне) вирішення проблем. Далі надзвичайно важливими уміньми в 2020 році будуть критичне мислення та креативність. Крім того, інші уміньми в наведеному вище рейтингу свідчать, що на людину в майбутньому, зокрема на професійних керівників, буде здійснюватися потужний вплив інтелектуальних, емоційних, духовних, фізичних і культурних факторів, що, в свою чергу, посилить навантаження на їх здоров'я. Розуміння цього вимагає змін в системі безперервної освіти. На кожній її ланці: «дошкільні заклади – школа – коледж – ЗВО – робота – підвищення кваліфікації – пенсія – «університети третього віку» необхідно формувати професійну культуру здоров'я. З цією метою в статті було запропоновано модель формування культури професійного здоров'я менеджерів у системі розвитку безперервної освіти України (рисунок 1).

В основі запропонованої моделі лежать три ключових елементи. Зокрема, когнітивний, який дозволяє поступово (на рівні дошкільних і загальноосвітніх закладів освіти, ліцеїв) формувати загальну культуру здоров'я. Продовження навчання в коледжах, ЗВО, в закладах післядипломної освіти дає змогу розвивати загальну та професійну культуру здоров'я майбутніх менеджерів. Зокрема, це стосується питань надбання в навчальних закладах знань щодо професійних компетентностей в напрямку збереження та зміцнення здоров'я, забезпечення безпеки (на виробництві та в побуті). При цьому актуалізується питання використання інноваційних форм передачі знань. Наприклад, нині для здобуття знань про збереження здоров'я в навчальних закладах широко застосовують відповідні тренінги, тобто, спеціально розроблені комплекси вправ і ігор, що допомагають в

розвитку необхідних якостей і умінь. Це дозволяє не лише засвоювати нові знання майбутнім менеджерам, але й формувати вміння і навички щодо ведення ними здорового способу життя.

Емоційний компонент має передбачати ставлення людини до власного здоров'я, реагування на його погіршення в різних ситуаціях, зокрема при спілкуванні з людьми. Важливого значення в цьому елементі набувають психологічні методики, тренінги, психологічна профілактика (попередження виникнення і розвитку деструктивних психічних станів в професійній діяльності керівника, наприклад, «вигорання», внутрішні та зовнішні конфлікти тощо). Варто звернути увагу на психологічну діагностику (вивчення індивідуально-психологічних особливостей, властивих менеджерам, на основі яких виявляється допомога в індивідуалізації професійної діяльності, підвищенні її ефективності, а також самопізнанні) та корекцію поведінки (допомога у виправленні або знятті вже виниклих психічних станів або якостей особи, що негативно впливають на професійне здоров'я керівника).

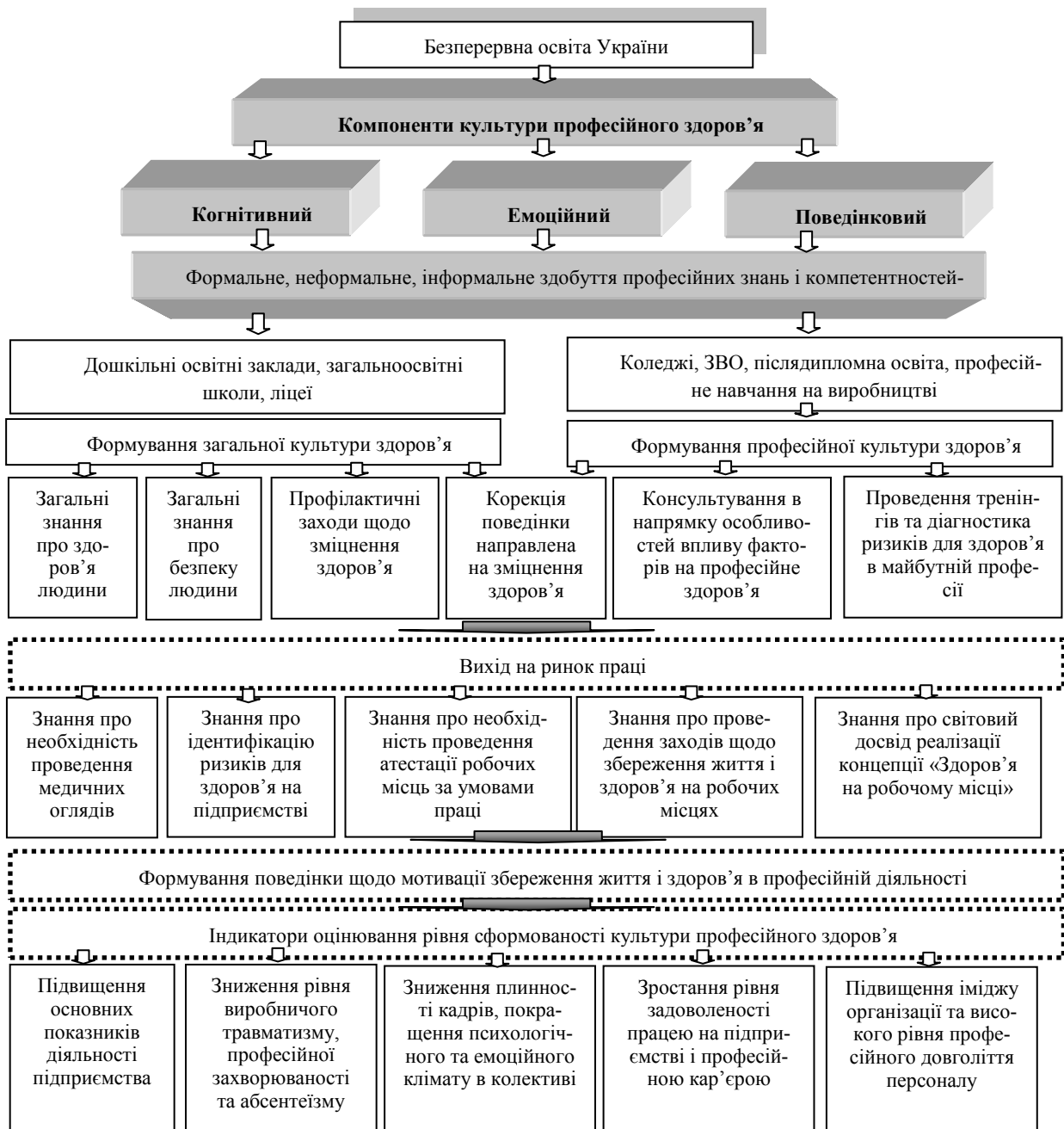

Рисунок 1 – Модель формування культури професійного здоров'я в системі безперервної освіти України

Джерело: авторська розробка.

Поведінковий компонент моделі формується в системі безперервної освіти шляхом поєднання когнітивної та емоційної складових. Для цього в процесі професійного навчання мають моделюватись конкретні ситуації, що можуть виникати в процесі управлінської діяльності, аналізуватись впливи на здоров'я й пропонуватись найбільш адекватні рішення щодо його зміцнення та збереження. В процесі навчання в системі поведінкового компонента мають бути сформовані знання щодо: поліпшення фізичного розвитку майбутніх менеджерів; раціонального харчування і контролю їх ваги; вироблення навичок управління стресом; відмови від паління; розширення знань і підвищення компетентності у сфері здоров'я; контролю рівня артеріального тиску; зниження алкоголізації; правильного і своєчасного звернення за медичною допомогою.

Висновки

Таким чином, з точки зору педагогіки, варто при підготовці сучасних менеджерів в закладах вищої освіти України впроваджувати модель формування культури професійного здоров'я, яка б містила такі елементи, як когнітивний, емоційний і поведінковий. Зазначена модель дає можливість в системі розвитку безперервної освіти: формувати у молодих людей цінність ставлення до здоров'я; актуалізувати важливість здоров'я для подальшої ефективної професійної діяльності та розвитку професійної компетентності; реалізувати механізми підтримки здоров'я, його зміцнення і розвитку; мотивувати до здорового способу життя і самозбереження здоров'я; сформувати систему знань про фактори ризику, зокрема професійної діяльності та заходи щодо їх мінімізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Кобилянський, О. В. (2012). Теоретико-методичні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах. Вінниця : ВНТУ.
 Закон України «Про освіту». Vzyato z <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
 Закон України «Про вищу освіту». Vzyato z <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
 Підготовка менеджерів освітньої галузі в умовах децентралізації управлінських структур: світовий досвід (2016). Vzyato z <http://www.kspu.edu>.
 Никифоров, Г. С. (2004). Психология менеджмента : учебник для вузов. С. Петербург : Питер.
 Дзюба Т. М. (2014). Професійне здоров'я в системі ціннісних орієнтацій професіонала. Vzyato z http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_6_11.
 Мойсеюк, В. П. (2018). Формування культури професійного здоров'я майбутніх соціальних діалогів. Vzyato z http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-03/Dis_Mojsejuk.pdf.
 Згуровський, М. З. (2018). Аналіз підготовки і перепідготовки фахівців природничого і технічного спрямування, виходячи з цілей сталого соціально-економічного розвитку України до 2025 року. Vzyato z <http://wdc.org.ua/uk/node/189973>.

REFERENCES

- Kobylianskyj, O. V. (2012). Teoretyko-metodychni osnovy navchannia bezpeky zhyttiediialnosti studentiv ekonomichnykh spetsialnostej u vyschykh navchalnykh zakladakh. Vinnytsia : VNTU.
 Zakon Ukrainy «Pro osvitu». Vzyato z <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
 Zakon Ukrainy «Pro vyschu osvitu». Vzyato z <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
 Pidhotovka menedzheriv osvitnoi haluzi v umovakh detsentralizatsii upravlinskykh struktur: svitovij dosvid (2016). Vzyato z <http://www.kspu.edu>.
 Nykyforov, H. S. (2004). Psykholohyia menedzhmenta: uchebnyk dlia vuzov. S. Peterburh : Pyter.
 Dziuba, T. M. (2014). Profesijne zdorovia v systemi tsinnisnykh oriantatsij profesionala. Vzyato z http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_6_11.
 Mojseiuk, V. P. (2018). Formuvannia kultury profesijnoho zdorovia majbutnikh sotsialnykh dialohiv. Vzyato z http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-03/Dis_Mojsejuk.pdf
 Zghurovskyj, M. Z. (2018). Analiz pidhotovky i perepidhotovky fakhivtsiv pryrodnychoho i tekhnichnoho spriamuvannia, vykhodiachy z tsilej staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy do 2025 roku. Vzyato z <http://wdc.org.ua/uk/node/189973>.

*Іван Заюков**Віталіна Пугач**Олександр Кобилянський***Формування культури здоров'я майбутніх менеджерів в закладах вищої освіти**

Актуальність дослідження пов'язана з необхідністю формування у сучасних менеджерів в закладах вищої освіти, зокрема при підготовці майбутніх менеджерів, культури професійного здоров'я. Адже здоров'я відіграє надзвичайно суттєву роль в ефективному здійсненні своєї професійної діяльності, а міцне здоров'я є важливою умовою формування професіоналізму та професійної компетентності менеджера. Тому важливою задачею педагогіки має стати формування професійної культури здоров'я менеджерів в закладах вищої освіти як важливої передумови їх професійної діяльності та компетентності. Головними задачами при цьому має стати актуалізація потреби менеджерів в збереженні свого здоров'я та життя загалом; сформування достатнього рівня знань менеджерів про власне здоров'я, фактори ризику, зокрема професійні.

Метою статті є дослідження проблеми формування здоров'я майбутніх менеджерів в ЗВО як умови розвитку професіоналізму та професійної компетентності управління.

Актуалізована проблема збереження життя та здоров'я менеджерів в процесі професійної діяльності, зокрема в напрямку реалізації принципів здорового способу життя. З'ясовано, що збереження здоров'я й життя учнів (слухачів, студентів) є одним із пріоритетних принципів державної освітньої політики, який реалізується через механізм формування культури здорового способу життя. Проаналізовані основні аспекти, які формують актуальність дослідження проблеми формування культури здоров'я менеджерів в закладах вищої освіти та виділений її когнітивний компонент. Виділені основні фактори ризику професійної діяльності, що впливають на здоров'я випускників закладів вищої освіти, які здобували спеціальність «менеджмент». Встановлено, що в найближчому майбутньому найголовнішими уміньми на ринку праці в Україні будуть: комплексне вирішення проблем, критичне мислення, креативність, які вимагають від професіоналів, зокрема менеджерів, знань зі зміцнення всіх складових здоров'я. Запропонована модель формування культури професійного здоров'я в системі безперервної освіти України, яка складається з трьох головних елементів: когнітивного, емоційного, поведінкового. Запропоновано в закладах вищої освіти активно формувати у менеджерів цінність ставлення до власного здоров'я як фактора забезпечення подальшої ефективної професійної діяльності та формування професійної компетентності.

Ключові слова: професійне здоров'я, компетентність, менеджмент, культура стилю життя, модель.

Іван Заюков – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, *e-mail:* Zivan@i.ua.

Віталіна Пугач – викладач кафедри правового регулювання економіки і правознавства, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету, м. Вінниця, *e-mail:* pugach.vitalina@gmail.com.

Олександр Кобилянський – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, *e-mail:* akobilanskiy@gmail.com.

*Ivan Zaiukov**Vitalina Pugach**Oleksandr Kobylanskiy***Formation of Health Culture of Future Managers in Higher Educational Institutions**

Actuality of the research is related to the necessity of forming of culture of professional health for modern managers in institutions of higher education, in particular at preparation of future managers. In

fact, health plays an extremely important role in the effective realization of the professional activity, and good health is the important condition of forming the professionalism and professional competence of manager. Therefore, forming of professional culture of health of managers must become the important task of pedagogics in establishments of higher education, as important pre-condition of their professional activity and competence. The main tasks here must be the actualization of necessity of managers in maintenance of the health and life on the whole; forming the sufficient level of knowledge of managers on the own health, risk factors, in particular professional.

The aim of the article is the research of components of formation of the health culture of future managers in higher educational institutions as conditions of development of professionalism and their professional competence. There has been shown the actuality of the problem of maintenance of life and health of managers in the process of professional activity, in particular in direction of realization of principles of healthy way of life. It is found out, that maintenance of health and life of students (listeners, students and others) are one of priority principles of public educational policy, that will be realized through the mechanism of forming of culture of healthy way of life. There have been analysed the basic aspects that form actuality of research of problem of forming of culture of health of managers in the institutions of higher education and its educational component has been defined. There have been found out the basic risk factors of professional activity that influence on health of students graduating from higher educational institutions that obtained management specialty.

It has been set that in the nearest future the most important abilities at the market of labour in Ukraine will be the complex systemic problem solving, critical thinking, creativity, that require from professionals, in particular managers the knowledge of strengthening all constituents of health. There has been offered the model of forming of culture of professional health in the system of continuous formation of Ukraine that consists of three staples: educational, emotional, element of behavior. It offers for managers of higher educational institutions to form a value in relation to own health as a factor of providing further effective professional activity and forming the professional competence.

Keywords: professional health, competence, management, culture of lifestyle, model.

Ziyukov Ivan – Cand. Sc. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of the Chair of Security of Life and Safety Pedagogic, Vinnytsia National Technical University, *e-mail:* Zivan@i.ua.

Pugach Vitalina – Lecturer of the Chair of Legal Regulation of the Economy and Law, Vinnytsia Scientific-Training Institute of Economics of Ternopil National Economical University, Vinnytsia, *e-mail:* pugach.vitalina@gmail.com.

Kobylianskyi Oleksandr – Dr. Sc. (Pedagogical), Professor, Head of the Chair Security of Life and Safety Pedagogic, Vinnytsia National Technical University, *e-mail:* akobilanskiy@gmail.com.

Иван Заюков

Виталина Пугач

Александр Кобылянский

Формирование культуры здоровья будущих менеджеров в заведениях высшего образования

Актуальность исследования связана с необходимостью формирования у современных менеджеров в заведениях высшего образования, в частности при подготовке будущих менеджеров, культуры профессионального здоровья. Ведь здоровье играет чрезвычайно большую роль в эффективном осуществлении своей профессиональной деятельности, а крепкое здоровье является важным условием формирования профессионализма и профессиональной компетентности менеджера. Поэтому важной задачей педагогики должно стать формирование профессиональной культуры здоровья менеджеров в заведениях высшего образования как важной предпосылки их профессиональной деятельности и компетентности. Главными задачами при этом должна стать актуализация потребности менеджеров в сохранении своего здоровья и жизни в целом; формирование достаточного уровня знаний менеджеров о собственном здоровье, факторах риска, в частности профессиональных.

Целью статьи является исследование проблемы формирования здоровья будущих менеджеров в

ЗВО как условия развития профессионализма и профессиональной компетентности управленца. Актуализированная проблема сохранения жизни и здоровья менеджеров в процессе профессиональной деятельности, в частности в направлении реализации принципов здорового образа жизни. Выяснено, что сохранение здоровья и жизни учеников (слушателей, студентов и др.) является одним из приоритетных принципов государственной образовательной политики, который реализуется через механизм формирования культуры здорового образа жизни. Проанализированы основные аспекты, которые формируют актуальность исследования проблемы формирования культуры здоровья менеджеров в заведениях высшего образования и выделен её когнитивный компонент. Выделены основные факторы риска профессиональной деятельности, которые влияют на здоровье выпускников заведений высшего образования, особенно по специальности «менеджмент».

Установлено, что в ближайшем будущем главными умениями на рынке труда в Украине будут: комплексное системное решение проблем, критическое мышление, креативность, что требуют от профессионалов, в частности менеджеров, знаний по укреплению всех составляющих здоровья. Предложена модель формирования культуры профессионального здоровья в системе непрерывного образования Украины, которая состоит из трех главных элементов: когнитивного, эмоционального, поведенческого. Предложено в заведениях высшего образования активно формировать у менеджеров ответственность по отношению к собственному здоровью как фактора обеспечения дальнейшей эффективной профессиональной деятельности и формирования профессиональной компетентности.

Ключевые слова: профессиональное здоровье, компетентность, менеджмент, культура стиля жизни, модель.

Иван Заюков – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры безопасности жизнедеятельности и педагогики безопасности, г. Винница, Винницкий национальный технический университет, *e-mail*: Zivan@i.ua.

Віталіна Пугач – преподаватель кафедры правового регулирования экономики и правоповедения, Винницкий учебно-научный институт экономики Тернопольского национального экономического университета, г. Винница, *e-mail*: pugach.vitalina@gmail.com.

Александр Кобылянский – доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой безопасности жизнедеятельности и педагогики безопасности, Винницкий национальный технический университет, г. Винница, *e-mail*: akobilanskiy@gmail.com.